

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0215

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT VIGESIMUM XXVII. HOOFDSTUK.
SEPTIMUM.*Clypearia. Caju Salowacko.**De Schildt-Boom.*

A Rbor Clypeorum seu Clypearia duplex est, alba seu vulgaris, & rubra.

Primo, alba est arbor lata, corticem gerens glabrum & albicantem, cum trunco rotundo; per comam suam facillime e longinquo dignosci potest, quæ umbellam refert fusti inpositam. Ejus ramuli sunt magni, parum striati, & albis punctulis notati, hisce rachides insident inordinatæ, quæ prope ortum geniculatæ sunt, atque tenues & firmæ, quibus foliorum pinnae adnectuntur fere obpositæ, aduodecim ad octodecim pares, uti & folia hisce insident obposita, a decem ad viginti quinque paria. Vetusiarum vero arborum rachides tantum sex septemve foliorum pinnae gerunt, ac sexdecim foliorum paria, supremæque pinnae & rachides semper longiores sunt inferioribus. Foliorum forma cum illis Tamarindi convenit, sed minorum sunt & angustiora, inferne albicantia, superne intense viridia, saporis fatui cum quodam acore, abruptaque ramorum folia sursum sese contrahunt & claudunt.

Flosculi sunt pusilli, ex quatuor flavescentibus petalis constructi, qui in centro gerunt plurima crassa & brevissima staminula cum antheris luteis. Fructus sunt siliquæ tenuissimæ & planæ, ultra quatuor pollices longæ, vix unum latæ, externe transversaliter distinctæ, in quibus oblonga reconduntur officula nigricantia.

Trunci cortex est succosus & viscosus, si incidatur, non crassius est, sed tenuis, lentus, cinereus, & externe parum rugosus, odoris tetri instar putridæ aquæ. Lignum est album & parum rufescens.

Nomen. Latine Arbor Clypeorum alba, & Clypearia alba. Malaice Caju Salowacko Poeti. Amboinice Sye seu Sya. Ternatice Rare. Bandice Sikat.

Locus. Leves amat silvas, & plana loca Soli bene exposita, nunquam vero densas silvas.

Ufus. Virtus ejus medica nondum innotuit. Trunci lignum magno in usu est ad Amboinensium clypeos longos, seu Salowackos ex ipso fabricandos, quum ejus lignum siccum sit leve & lentum, quod vix incidi potest vel perforari. Monoxyla etiam ex hoc formantur ligno, non quum sint durabilia, sed ex incolarum opinione, quod faustum sit lignum piscatoribus. Non autem conducunt in saxosis & rugosis litoribus, quum solum tangentialia & adtracta filamentosa sint, unde & oportet illa omni mense levi adurere flamma; ex arboris cortice canales formantur, in quibus Sagumanta contrita pinfitur & subigitur.

Secundo rubra species maxime ab alba differt, ejus enim truncus longior est, & magis fruticosus, sensim tamen adeo crassescit, ut Monoxyla ex ipso itidem formari possint. Ejus cortex magis etiam rugosus est & fissus, atque ad fuscum accedit colorem. Ejus rami sunt irregulares & solitarii, quorum superiores pentagoni sunt, & angulis acutis distincti, in horum summo tenues excrescunt rachides plures simul, atque in ipsis a sex ad decem foliorum paria, quæ magis distant. Folia maxime ab antecedenti differunt specie, atque inter sese etiam non multum conveniunt, inferiora enim haud longiora sunt ungue digiti. Supremum vero par ultra tres pollices longum est & latum, ab utraque acuminatum parte, illis Utta Manu similia, intermedia etiam variant respectu aliorum, atque peculiarem insuper habent characterem, quod nervus nempe medius non directe per folium decurrat, atque ipsum folium oblongam refert tessellam, quæ figura Rhomboides dicitur. Cuncta autem subtus instar ferici mollia sunt, ac brevissimis insident petiolis.

Flores parvis insident racemis, qui primo capitula sunt Sinapios semen referentia, quæ in flosculos sese explicant, ex quinque fordide albicantibus petalis formatos, quæ in centro penicillum quasi gerunt ex staminulis compositum.

Fructus

A Rbor Clypeorum is tweederley: Eerstelyk bet witte of gemeene: Ten tweeden bet roode.

Eerstelyk: Het witte is een booge regte boom met een effene witachtige schorsse, rond van stam, by is zeer kennelyk van verre, want zyn kruyn gelykt een Kiepersol op een stok gestooken. De takjes zyn groot, wat gestreept, met eenige witte puntjes, daar aan staan de ryskens zonder order; hebbende by haaren oorspronk een wratte, dun en styf, en aan dezelve bykans tegens malkander de steelen, van 12. tot 18. paaren, dragende insgelyks de bladeren tegens malkander van 10. tot 25. paar, doch aan de oude boomen hebben de ryskens alleenlyk 6. a 7. paar steelen, en 16. paar bladeren, en de voorste steelen en ryskens staan altyd langer dan de agterste. De gedaante van de bladeren is als van Tamarindus, kleender en smalder, aan de onderste zyde wit, aan de bovenste hoog-groen, van smaak snets met eenige scherpigheyd, en de afgebrokene bladeren sluyten baar opwaarts.

Het bloeyzel zyn zeer kleene bloempjes, van vier geelachtige blaadjes, en in de midden met veele dikke, korte, en witte draatjes met geele nopjes. De vruchten zyn zeer dunne en platte bouwen, ruym vier duymen lang, schaars een breed, van buyten over-dwers geribt, binnen in gemelde bouwen, leggen langwerpige swartachtige zaden.

De schorsse is sappig en slymerig, als men daar in kapt, niet dik, maar dun, taay, ligt-graauw, en van buyten wat schurft, sterk van reuk als vuyl water. Het hout is wit, en een weinig na den rossen trekkende.

Naam. In 't Latyn Arbor Clypeorum alba & Clypearia alba. Op Maleyts Caju Salowacko Poeti. Amboinsch Sye of Sya. Ternaats Rare. Op Banda Sikat.

Plaats. Hy waft geern in ligte boschen en vlakke plaatsen, die wel ter Sonne staan, maar nooit in 't digte bosch.

Gebruik. Zyn gebruik in de Medicynen is nog onbekent. Het hout van den stam is in groot gebruik om de Amboinsche lange-schilden of Salowackos van te maken, om dat zyn hout droog zynde, ligt en taay is, 'daar men qualyk doorkappen of steeken kan. Men maakt ook de kleene Praauwen van dit hout, niet om datze durabel zyn, maar na 't geloven der Inlanders, gelukkig zyn in 't visschen. Zy en deugen niet op ruyge en steenige stranden, om datze in 't op- en afhaalen aan den grond zeer veselen, dierhalven alle maanden eens gebrand willen zyn; wyt de schorsse werden geuten gemaakt, waar in men de gekapte Sagumanta kneed.

Ten tweeden: De roode zoorte verschilt merkelyk van de witte, want den stam is laager en meer struykachtig, egter met ter tyd zo dik, dat men Praauwen daar wyt maken kan. De schorsse is ruyger, meer gescheurd, en trekt na den bruynen. De takken staan wat ongeschikt en enkeld aan de boomen, de voorste zyn vyfkantig, met scherpe ruggens afgedeelt. Aan 't voorste der zelve staan dunne ryskens, veele agter malkander, en aan dezelve van 6. tot 10. paar bladeren, wat wyt van malkander. De bladeren verschillen van 't voorgaande merkelyk, en onder malkanderen zelfs, want de agterste zyn niet langer dan een nagel van een vinger, 't voorste paar is ruym drie duymen lang en breed, agter en vooren toegespitst, die van Utta Manu gelyk, die tusschen beyde staan naar advenant, en hebben nog iets byzonders, want de groote zenuwe gaat niet regt door de midden, en 't blad zelfs gelykt een langwerpige ruyte, welke figuur men Rhomboides noemt. Alle zynze van onderen zagt in 't aantasten, als sulp, en hebben zeer korte voetjes.

Het bloeyzel komt voort aan kleene trosjes, zynde knopjes als mostart-zaad, die bun openen in zeer kleene bloempjes, van vyf vuyl-witte blaadjes gemaakt, in de midden met een quastje van fyne draadjes.

De

